

Idekatalog til feltarbejde

Her følger en række forslag til feltarbejde i religion på C- og B-niveau. Materialet er udarbejdet af deltagerne på FIP-kurserne i februar 2019.

Indholdsfortegnelse

Hvad vejledningen siger om feltarbejde	2
Tomt standardskema.....	3
GENERELLE FORSLAG	4
Kirkegårde.....	4
Lokal kirke – med fokus på religiøse fænomener	5
Kristne menigheder (uden for Folkekirken).....	6
Gudstjeneste / Menighedseftermiddage m.m.	7
Døden	8
Undersøgelse på egen skole.....	9
ØSTDANMARK	10
Skt. Ansgar kirke (Katolsk); morgenmessen.....	10
Hillsong	11
Senmoderne religiøsitet: Krop, Sind og Ånd	12
Islamisk trossamfund – med fokus på kvinder	13
Filipinsk pinsemenighed.....	14
VESTDANMARK	15
Hindutemplet i Herning	15
Den Tyrkiske moské i Brabrand	16

Hvad læreplan og vejledning siger om feltarbejde

3.2 Arbejdsformer

Udadrettede aktiviteter såsom ekskursioner eller feltarbejde skal indgå i undervisningen, hvor det falder naturligt.

Udadrettede aktiviteter som ekskursioner, feltarbejde m.m. er ikke obligatoriske på C-niveau, men indgår hvis det er muligt.

Man kan betragte udadrettede aktiviteter som et kontinuum, der spænder fra det helt enkle som besøg i en lokal kirke eller moské, til et udfoldet feltarbejde. Centralt for det udadrettede arbejde er, at det giver eleverne muligheder for at studere den levende og levede religion. Religionen får en plads i den kontekst, hvori den praktiseres. Til forskel fra den traditionelle ekskursion er feltarbejdet karakteriseret ved det mere indgående og metodisk bevidste forarbejde og den faglige efterbehandling. Begge dele er væsentlige forudsætninger for et vellykket feltarbejde.

Kernen er dog selve mødet enten gennem deltagerobservationen eller interviews. Her skal eleverne lære at opleve sig selv som iagttagere og lyttere i en verden, som måske er dem meget fremmedartet, og som de skal forholde sig tilstræbt objektivt og registrerende til. Gennem feltarbejdet får eleverne indblik i religiøse selvforståelser – religiøse forestillinger får et 'ansigt', hvilket kan være med til at nedbryde fordomme. Feltarbejde bidrager herved både til elevernes faglige og personlige dannelse.

Der henvises i øvrigt til undervisningsministeriets hæfte om feltarbejde (<https://uvm.dk/publikationer/gymnasiale-uddannelser/2000-feltarbejde-i-religion>)

Tomt standardskema

Dette skema kan bruges til inspiration ved planlægning af feltarbejde og ekskursioner. Skemaet bygger i vidt omfang på Undervisningsministeriets hæfte om feltarbejde.

Emne/forløb Hvilke(t) forløb kunne dette feltarbejde være relevant i?	
Destination Hvor/hvornår skal feltarbejdet udføres?	
Afgrænsning Hvad er det, der skal undersøges? Hvem (informantniveau), hvornår, hvilket fænomen?	
Problemstilling Hvilke spørgsmål danner udgangspunkt for undersøgelsen?	
Metoder Interviews (strukturerede, ustrukturerede, gruppeinterviews), deltagerobservation, sociogrammer etc), fotodokumentation	
Baggrundsviden Hvad har klassen brug for at vide om den konkrete religion/religiøse gruppe/tradition/sted, før de gennemfører feltarbejdet?	
Teori Hvilke(n) teori(er) skal klassen lære om som forberedelse til feltarbejdet?	
Kompetencer Er der færdigheder, klassen skal trænes i inden feltarbejdet kan gennemføres?	
Faglig efterbearbejdning Hvordan bearbejder klassen de indsamlede data efterfølgende?	
Produktkrav Hvordan skal resultaterne præsenteres/dokumenteres?	
Fordele ved dette feltarbejde	

GENERELLE FORSLAG

Følgende forslag til feltarbejde er ikke bundet til specifikke steder, men vil kunne udføres overalt i landet.

Kirkegårde

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none">• Kristendom – forløb om forskellige grene af kristendommen• Komparativt forløb om døden
Destination	<ul style="list-style-type: none">• Et antal forskellige kirkegårde
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none">• Fokus på grave og gravsten – de døde taler• Hvilket syn op døden, kommer til udtryk• Symboler – kors, fugle, billeder på stenene etc etc.• Kirkegårdens brug
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none">• Historisk udvikling – hvilken forandring sker der over tid• Syn op døden• Syn på kristendommen• Begravelsespraksis (f.eks. kremering)• Syn på titler/status i samfundet• Syn på familien• Kirkegården som helligsted• Klassen kan selv formulere problemformuleringer
Metoder	<ul style="list-style-type: none">• Fotografi (hvis tilladt)• Interviews af kirkegårdens brugere• Tegninger og kortlægning• Sociogrammer (bruges kirkegården til forskellige formål?)
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none">• Overgangsritualer• Det kristne begravelsesritual og dets mytologiske/dogmatiske begrundelse ("af jord er du kommet")• Forskelle på land og by
Teori	<ul style="list-style-type: none">• Helligt/profant• Eliade/Durkheim• Helligsteder• Ritualteori
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none">• Etik og respekt• Kan gøres på næsten bar bund
Faglig efterbearbejdning	<ul style="list-style-type: none">• Fremlæggelser (bedst hvis de har arbejdet med forskellige problemformuleringer)• Erfaringsudveksling
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none">• Se ovenfor• Eksamenstræning
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none">• Alt er tilgængeligt, altid• Konkret eksempel på religions tilstedeværelse, som berører de unges hverdag• God øvelse til projektrapport på B-niveau

Lokal kirke – med fokus på religiøse fænomener

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Introforløb – religiøse fænomener
Destination	<ul style="list-style-type: none"> • Lokal kirke – måske en større kirke
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> • At dokumentere forskellige religiøse fænomener med mobil video. • Helligt/profant, gudsopfattelser, menneskesyn, Axis mundi, Hierofani, tabuer, vanitassymboler mv.
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Undersøge religiøse fænomener i praksis
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • video, observation, sociogrammer, interviews
Baggrundviden	<ul style="list-style-type: none"> • Evt. baggrundviden om kristendommen
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Religionsfænomnologi
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • At filme med mobilen, at redigere
Faglig efterbearbejdning	<ul style="list-style-type: none"> • Redigering, fremlæggelse, feedback fra klassen, sammenligning med de øvrige
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • Film + fremlæggelser
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Man kan tage det frem igen senere, efter at have haft kristendom som forløb, og se, om der er nyt at observere. • Ikke tidskrævende • Gratis • Kan foretages i alle byer • Vække elevernes nysgerrighed – de skal selv definere, hvad der er interessant
Mulige problemer med dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniske vanskeligheder • Det kan være svært for dem, der intet ved om kristendom – men det kan også udnyttes.

Kristne menigheder (uden for Folkekirken)

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Kristendom • Helst ca. halvvejs inde i skoleåret
Destination	<ul style="list-style-type: none"> • Forskellige kristne menigheder i lokalområdet
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne vælger selv menighed og teoretisk fokus.
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Kursisterne skal selv opstille spørgsmål med udgangspunkt i teori og faglig viden
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • Interviews • Observation
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Grundlæggende kristendom • Når grupperne har valgt en menighed skal de læse sig ind på emnet
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Emic/Etic <p>En bred palette at teoretikere f.eks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eliade • Rudolf Otto • Durkheim • Beckford • Van Gennep • Turner • Podemann Sørensen
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Teori og metode
Faglig efterbearbejdning	<ul style="list-style-type: none"> • Renskrivning af data • Produktion af primærmateriale, som skal analyseres i feltrapporten
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • Feltrapport
Fordele ved dette feltarbejde	
Mulige problemer med dette feltarbejde	

Gudstjeneste / Menighedseftermiddage m.m.

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Kristendom, C-niveau • Sidst i forløbet
Destination	<ul style="list-style-type: none"> • Lokal kirke
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> • Gudstjeneste • Menighedseftermiddag eller lignende socialt arrangement
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Hvem kommer i kirken? • Hvilke roller har deltagerne? • Religiøst engagement • Sammenligning mellem forskellige kristne trossamfund
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • Interviews • Deltagerobservation • sociogrammer • fotodokumentation
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Grundviden fra kristendomsforløb • Forundersøgelse gennem forskelligt materiale • Undersøge kirkens hjemmeside
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Religiøst engagement
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Etik i feltarbejde • Interviewteknik og spørgeskemaer
Faglig efterbearbejdning	Gruppearbejde
Produktkrav	Fremlæggelser
Fordele ved dette feltarbejde	Forholdsvis nemt at gå til Viden om kristendommens diversitet
Mulige problemer med dette feltarbejde	Det kan være svært at finde forskellige kirkesamfund

Døden

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Døden
Destination	<p>Studerende vælger selv steder at besøge/personer at interviewe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hospitalspræst • Bedemand • Hospice • Clairvoyant • Læger • Kirkegårde/gravpladser • Moske/imam • Allehelgensmesse • Katolsk præst
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> • Forestillinger og ritualer forbundet med døden
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan forholder man sig til forskelligt til overgangen mellem liv og død
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturerede interviews – fokuserede mhp. senere sammenligning • Rumanalyse • Ritualanalyse
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Viden om tabu, efterlivsforestillinger osv. • De enkelte grupper indhenter selv materialer, der optegner, hvad der sædvanligvis gælder for deres område (mhp. at kunne iagttage afvigelser fra normen)
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Senmodernitet • Pluralisme • Majoritet/minoritet • Tabu
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Pli • Intervieweteknik
Faglig efterbearbejdning	
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • Fremlæggelser (evt. med benspænd) • Syntese-konkurrence
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Kan være 4. emne på C-niveau
Mulige problemer med dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Tidsforbrug

Undersøgelse på egen skole

Emne/forløb	Kristendom i senmoderniteten
Destination	På egen skole, i lokalsamfundet, på nettet Som hjemmearbejde i løbet af forløbet
Afgrænsning	Unge senmoderne, (kristne) idealtyper
Problemstilling	Hvordan fordeler unge sig på et kontinuum fra ateisme til karismatisk kristendom på X gymnasium, evt. i forhold til Gundelach
Metoder	Semistrukturerede interviews, der supplerer og nuancerer kvantitative undersøgelser
Baggrundsviden	Metode – semistrukturerede interviews
Teori	Sociologiske metoder
Kompetencer	Interviewteknik
Faglig efterbearbejdning	
Produktkrav	
Fordele ved dette feltarbejde	
Mulige problemer med dette feltarbejde	

ØSTDANMARK

Skt. Ansgar kirke (Katolsk); morgenmessen

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none">• Kristendom• Minoritetsreligioner i Danmark
Destination	<ul style="list-style-type: none">• Skt. Ansgar kirke, København (Bredgade) https://sankt-ansgar.dk/• Om morgenen, hverdage
Afgrænsning	Morgenmessen
Problemstilling	Katolsk identitet i Danmark <ul style="list-style-type: none">• Hvorfor kommer xx til morgenmessen• Hvem kommer til morgenmessen?• Hvordan agerer de under morgenmessen?• Hvordan er oplevelsen af at tilhøre en religiøs minoritet i Danmark?
Metoder	<ul style="list-style-type: none">• Deltagerobservation• Sociogrammer• Strukturerede interviews
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none">• Basal kristendom• Forskelle på katolicisme og protestantisme• Messens liturgi
Teori	
Kompetencer	
Faglig efterbearbejdning	
Produktkrav	
Fordele ved dette feltarbejde	Kan udføres på hverdage.
Mulige problemer med dette feltarbejde	

Hillsong

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> Kristendom på B-niveau
Destination	<ul style="list-style-type: none"> Hillsong https://hillsong.com/da/copenhagen/ Åben gudstjeneste hver søndag kl 11, 13 og 18 i Bremen Teater
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> Hvad er deres kristendomsforståelse/teologi Deltagelse
Problemstilling	
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> Deltagerobservation Generel religionssociologisk og religionsfænomenologisk metode
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> Bør gennemføres uforberedt om selve Hillsong; overraskelsesmomentet er vigtigt Indgående kendskab til kristendom, folkekirkens retninger, frikirker i Danmark
Teori Hvilke(n) teori(er) skal klassen lære om som forberedelse til feltarbejdet?	<ul style="list-style-type: none"> Fundamentalisme
Kompetencer Er der færdigheder, klassen skal trænes i inden feltarbejdet kan gennemføres?	<ul style="list-style-type: none"> Ingen særlige krav
Faglig efterbearbejdning Hvordan bearbejder klassen de indsamlede data efterfølgende?	Klassedialog <ul style="list-style-type: none"> Hvad oplevede vi? Hvad for en kristendomsforståelse har de? Undersøge på hjemmesiden Sammenligne med fundamentalismebegrebet Perspektivering til andre former for fundamentalisme
Produktkrav Hvordan skal resultaterne præsenteres/dokumenteres?	<ul style="list-style-type: none"> Ingen
Fordele ved dette feltarbejde	Nemt, sjovt, en øjenåbner, chok-effekt. Hillsong indeholder et stærk overraskelseselement – eleverne forventer, baseret på deres ydre udtryk og alderssammensætningen, at de er meget modernistiske, men i realiteten er de temmelig fundamentalistiske
Mulige problemer med dette feltarbejde	At det foregår søndag

Senmoderne religiøsitet: Krop, Sind og Ånd

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Senmoderne religiøsitet, religion B (kan nedskaleres til C)
Destination	<ul style="list-style-type: none"> • Brøndbyhallen, København • Første weekend i februar, fredag-søndag • https://www.daninfo.dk/messerne/koebenhavn/
Afgrænsning	
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne formulerer selv (eller i fællesskab i klassen) hypoteser på baggrund af faglig viden og teori. F.eks. "Vi antager at flertallet af deltagere i messen er medlemmer af folkekirken"
Metoder	<p>Metode vælges ud fra elevernes hypoteser, f.eks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spradleys metode • Spørgeskemaer • Kvalitative interviews
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Vis evt. uddrag af programmet "I hopla på helsemessen", som ligger på CFU.
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • New age • Giddens, Ziehe mm om senmoderne religiøsitet • Grace Davie • Beckfords medlemstyper • Roy Wallis typologi • Religion/Spiritualitet
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Interviewteknik • Almindelig pli
Faglig efterbearbejdning	<ul style="list-style-type: none"> • Billeder, interviews mm • Fælles bearbejdning af indtryk • Kontrol af, at det oplevede bliver koblet på de faglig viden • Snak om proces og faldgruber
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • Fremlæggelser i klasse eller matrixgrupper
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Gratis for skoleklasser • Let at koble på teori om senmodernitet • Klassen kan have ét fælles tema, samtidig med at de enkelte grupper kan fokusere på forskellige stande og egne hypoteser • Eleverne oplever det som sjovt/skørt/eksotisk
Mulige problemer med dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • At eleverne "forsvinder" og ikke får indsamlet data • At det ligger uden for "kernepensum"

Islamisk trossamfund – med fokus på kvinder

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Islam • Kulturmøde i KS • Tema: Kvinder i Islam
Destination	<ul style="list-style-type: none"> • Islamisk Trossamfund på Dortheavej i København. https://wakf.com • Under fredagsbønnen.
Afgrænsning	
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Hvor mange kvinder går med Niqab? Hvorfor? • Niqabklædtes politiske indflydelse • Er Islam kvindeundertrykkende
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • Semistrukturerede interviews • Gruppeinterviews • Deltager/observation af bøn. • Fotodokumentation
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Forudgående undersøgelse af ”Kvinder i Dialog” • Læst artikler for og imod Niqab
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Religiøse grupperinger/tilhørsforhold – McGuire/Beckford • Safet Bektovic – Idealtyper af muslimer • ”I danmark er jeg født” – unge danske muslimer (2010) • Helligsteder •
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Interviewmetoder • Feltarbejdsetik • Observation
Faglig efterbearbejdning	<ul style="list-style-type: none"> • Debat i klassen • Noter samles (Padlet) • Fordomme – levede de op til forventningerne? • Hvordan passer kvinderne ind i Bektovic/Hjärpes modeller?
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • Evt. videreformidling til anden klasse om metoder, overvejelser, observationer, og klassens samlede indtryk
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Aktuelt debateme
Mulige problemer med dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • At de ikke får taget noter • At de ikke er ordentligt forberedte • At de ikke kommer ud over egne holdninger

Filipinsk pinsemenighed

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none"> • Kristendom – B-niveau • Minoritetesreligioner i Danmark
Destination	<ul style="list-style-type: none"> • Den Filippinske menighed på Drejervej, København N/NV. https://www.fccc-family.com/ • Gudstjeneste
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> • Tungetale • Voksendåb
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none"> • Et teologisk/normativt aspekt: Forskelle mellem Evangelisk/Luthers folkekirke og pinsekirke
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerobservation • Interviews
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Gennemføres bedst mod slutning af kristendomsforløb • Menighedens størrelse • Menighedens teologi
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Smart, 7 dimensioner • Van Gennep • Helligt og profant (Eliade) • Luhman – systemer, identitetsarbejde
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Påklædning, takt og tone • Spørgeteknik • Fokuspunkter i deltagerobservation – teorianvendelse.
Faglig efterbearbejdning	
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • Projektrapport, og/eller fremlæggelse som forberedelse til projektrapporten.
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • De møder noget fremmed og noget kendt – sammenligning • Kulturforståelse
Mulige problemer med dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • At få kontakter/aftaler • Transport

VESTDANMARK

Hindutemplet i Herning

Emne/forløb	<ul style="list-style-type: none">• Hinduisme på B-niveau• Ideelt set sidst i forløbet
Destination	<ul style="list-style-type: none">• Hindutemplet i Herning (Sri Sithi Vinayagar)
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none">• Ritualanalyse (Puja)• Interview• Grupper kan have hvert deres fokus
Problemstilling	<ul style="list-style-type: none">• Hvorfor mødes hinduer til puja om fredagen?• Synet på guder/gudestatuer• Religion i teori og praksis• Indefra/udefra
Metoder	<ul style="list-style-type: none">• Tale om fordele og ulemper ved fors. Interviewformer, åbne og lukkede spørgsmål osv.• Deltagerobservation
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none">• Hinduisme – gudsopfattelse• Minoritetsreligioner i Danmark• Puja, myter mv.
Teori	<ul style="list-style-type: none">• Ritualteori – Van Gennep, Tuner, Podemann-Sørensen, Jens-Peter Schødt• Durkheim – religiøse fællesskaber
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none">• Takt og tone• Evnen til at lytte fokuseret• Notater/observation/dokumentation
Faglig efterbearbejdning	<ul style="list-style-type: none">• Transskription af interviews• Aflevering af minirapport• Fremlæggelser, hvis grupperne har haft forskelligt fokus
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none">• Minirapport/fremlæggelse
Fordele ved dette feltarbejde	
Mulige problemer med dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none">• De kan være vanskelige at få fat på• Mange taler ikke særlig meget dansk, og det vanskeliggør interviews

Den Tyrkiske moské i Brabrand

Emne/forløb	Ved afslutning af Islam-forløb
Destination	Den tyrkiske moské i Brabrand (Brabrand Ulu Cami).
Afgrænsning	<ul style="list-style-type: none"> • At praktisere Islam i Danmark • Aftale med forkynder og (især) nogle praktiserende muslimer
Problemstilling	Islam som minoritetsreligion
Metoder	<ul style="list-style-type: none"> • Overværelse af bøn • Forberedte spørgsmål til forkynder og praktiserende muslimer • Fotos
Baggrundsviden	<ul style="list-style-type: none"> • Klassisk islam
Teori	<ul style="list-style-type: none"> • Minoritet/Majoritet • Identitetsdannelse – religion som identitetsmarkør • Hjærpes model • Ritualteori
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Interview-teknik • Notetagning • Hvad gør man, hvis reaktionen ikke er som forventet
Faglig efterbearbejdning	Sammenligne det oplevede med klassisk islam fra undervisningsforløbet
Produktkrav	<ul style="list-style-type: none"> • B-niveau: Projektrapport • C-niveau: Video, powerpoint, plancer
Fordele ved dette feltarbejde	<ul style="list-style-type: none"> • Levende mennesker – religionen får ansigt, og eleverne ser nuancer • Forskellen mellem ”lærebogsislam” og den levede/levende religion
Mulige problemer med dette feltarbejde	